

**Sprawozdanie
z XXIII Posiedzenia Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień
10 września 2018 r.**

Przedmiotem XXIII. posiedzenia Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień była profilaktyka zachowań ryzykownych i uzależnień dzieci i młodzieży – wyzwania, możliwości, bariery.

W posiedzeniu udział wzięli: **Małgorzata Zwiercan** (WiS) oraz zaproszeni goście: **Tomasz Białas** – dyrektor Departamentu Nadzoru nad Środkami Zastępczymi Głównego Inspektoratu Sanitarnego, **Teresa Szopińska-Grodzka** – główny specjalista Departamentu Wychowania i Kształcenia Integracyjnego, **Piotr Jabłoński** – dyrektor Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, **Robert Frączek** – główny specjalista w Dziale do Spraw Rodziny i Młodzieży Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, **Joanna Głażewska** – naczelnik wydziału w Departamencie Zdrowia Publicznego, **Maria Banaszak** – przedstawiciel Zespołu Statystyki i Analiz Jakościowych Stowarzyszenia MONAR, **Tomasz Kowalewicz** – Fundator i Członek Zarządu Fundacji Praesterno, **Jan Latkowski** – Członek Zarządu Fundacji Praesterno, **Marcin Sochocki** – Członek Zarządu Fundacji Poza Schematami, **Anna Krenc** – kierownik Sekcji Opieki Psychiatrycznej i Leczenia Uzależnień w Departamencie Świadczeń Opieki Zdrowotnej, **Marek Woch** – pełnomocnik prezesa Funduszu ds. Kontaktów z Organizacjami Pozarządowymi i Organami Władzy Publicznej NFZ, **Marta Gramala** – specjalista w Departamencie Zdrowia Publicznego, **Anna Radomska** – kierownik Działu Profilaktyki i Edukacji Publicznej, **Renata Szymańska** – dyrektor Wojewódzkiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży, **Bartłomiej Morzycki** – dyrektor ZPPP Browary Polskie, **Paweł Krzysztofiak** – dyrektor Fundacji BSK AA, **Włodzimierz Wiczorek** – asystent przewodniczącej Zespołu.

Obrady Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień rozpoczęła przewodnicząca Zespołu Pani Poseł Małgorzata Zwiercan (WiS). We wprowadzeniu Pani Poseł dokonała podsumowania najważniejszych wniosków z poprzedniego posiedzenia poświęconego problematyce profilaktyki uzależnień. Przewodnicząca podkreśliła, że zmienił się kontekst prawny i możliwości oddziaływania profilaktycznego na gruncie szkół i gmin, co uzasadnia potrzebę kontynuowania debaty.

Główny specjalista Departamentu Wychowania i Kształcenia Integracyjnego Teresa Szopińska-Grodzka omówiła politykę oświatową państwa ukierunkowaną na bezpieczeństwo dzieci i młodzieży, co wyraża się w obszarze edukacji, wychowania oraz działalności profilaktycznej szkół i innych placówek oświatowych. Zagadnienia zachowań ryzykownych zostały włączone w podstawy szeregu przedmiotów. Towarzyszy temu program wychowawczo-profilaktyczny, który łączy różnego rodzaju formy oddziaływania zarówno na uczniów, rodziców jak i nauczycieli.

Na gruncie przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym ustawa o Prawie oświatowym nakłada na szkoły obowiązek zabezpieczenia dzieci i młodzieży przed dostępem do treści w Internecie, które mogą stanowić zagrożenie dla prawidłowego rozwoju uczniów oraz przekazywania wiedzy na temat bezpieczeństwa w

korzystaniu z technologii informacyjnych.

Na gruncie przeciwdziałania narkomanii zmiany są rozwijane w takim kierunku, aby wprowadzać do szkół działania o potwierdzonej skuteczności, efektywne oraz takie, które przyniosą autentyczną zmianę postaw, zachowań i przekonań dzieci i młodzieży w odniesieniu do substancji psychoaktywnych. Zakresy oddziaływania profilaktycznego zostały rozszerzone w taki sposób, by formom przeciwdziałania zachowaniom ryzykownym towarzyszyła promocja zdrowego stylu życia, budowania właściwych nawyków, kompetencji w podejmowaniu odpowiedzialnych decyzji.

Zmiany w prawie oświatowym uwzględniają konieczność współpracy szkoły z policją i z państwowymi, wojewódzkimi, powiatowymi inspektorami sanitarnymi, mając na uwadze doświadczenie w pracy głównie ze środkami zastępczymi, nowymi substancjami psychoaktywnymi. Na gruncie profilaktyki określona została także konieczność współpracy szkoły z samorządem terytorialnym.

MEN kontynuuje działania monitorujące zmiany w szkołach, zbierając informacje o tym, jak realizowane są zadania z zakresu profilaktyki. Wnioski z tych badań będą wykorzystywane do tworzenia polityki oświatowej i przyjmowania kierunków działań, które wpłyną na obniżenie poziomu zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży.

Naczelnik wydziału w Departamencie Zdrowia Publicznego Joanna Głazewska w swoim wystąpieniu podkreśliła potrzebę integralnego podejścia do problemów wszystkich uzależnień, zarówno pod względem oddziaływania profilaktycznego jak i pod względem konieczności współpracy różnych instytucji.

Dyrektor Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii Piotr Jabłoński omówił wnioski wynikające z zebranych informacji na temat programów profilaktycznych realizowanych przez samorządy terytorialne. Istotnym zagadnieniem jest w tym kontekście ocena programów pod względem ich efektywności profilaktycznej. Stąd w statystykach zostały wyeksponowane te programy profilaktyczne finansowane przez samorządy gminne, które zyskały rekomendację Krajowego Biura, Instytutu Psychiatrii i Neurologii, Ośrodka Badania Edukacji Ministerstwa Edukacji i Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Reasumując wnioski i doświadczenia można stwierdzić, że zmiany na gruncie profilaktyki uzależnień winny uwzględnić powstanie większej liczby programów spełniających standardy dobrej jakości, które znajdą się w bazie programów rekomendowanych; poszerzenie spektrum zachowań ryzykownych objętych programami spełniającymi standardy dobrej jakości; zwiększenie zasięgu wykorzystywania programów profilaktyki opartej na naukowych podstawach w szkołach i gminnych programach. Omówione zostały także realizowane przez KBPN działania na gruncie upowszechniania i wdrażania programów profilaktycznych o sprawdzonej skuteczności a także podnoszenia kompetencji kadr odpowiedzialnych za realizację działań profilaktycznych.

Dyrektor Departamentu Nadzoru nad Środkami Zastępczymi Głównego Inspektoratu Sanitarnego Tomasz Białas omówił programy profilaktyczne przygotowane przez Inspekcję Sanitarną w zakresie uzależnień od nowych narkotyków oraz od strony tytoniu. Scharakteryzowany został program dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych pt. *ARS, czyli jak dbać o miłość?* oraz program, *Bieg po zdrowie*. Podane zostały przy tym dane liczbowe określające liczbę uczestników dotychczas objętych programami.

Główny specjalista w Dziale do Spraw Rodziny i Młodzieży Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Robert Frączek, na podstawie informacji pozyskanych z samorządów gminnych dotyczących środków finansowych, które są wydatkowane w ramach samorządowych programów rozwiązywania problemów uzależnień, dokonał prezentacji statystyk i trendów w przyjmowanych strategiach profilaktycznych. Porównując dane z 2016 i 2017 r. scharakteryzował na jakiego rodzaju działania są przeznaczane środki finansowe w ramach rozwiązywania problemów uzależnień. Wnioski płynące z analizy danych postulują potrzebę merytorycznej kontroli nad tworzeniem i realizacją programów profilaktycznych w samorządach gminnych oraz szkolenie pracowników przeprowadzających kontrole wydatkowanych środków. W dalszej części prelegent postawił trzy pytania, na które szukał odpowiedzi: Czy każdy powinien realizować profilaktykę? Jaka profilaktyka powinna być finansowana? Trzeci obszar problemowy dotyczył pytania o potrzebę zwiększenia środków finansowych na profilaktykę uzależnień. Omówione zostały także działania PARPA ukierunkowane na podnoszenie efektywności oddziaływania profilaktycznego na gruncie samorządów.

Kierownik Sekcji Opieki Psychiatrycznej i Leczenia Uzależnień w Departamencie Świadczeń Opieki Zdrowotnej Anna Krenc w imieniu Narodowego Funduszu Zdrowia podała informację na temat finansowania diagnostyki i świadczenia z zakresu leczenia uzależnień. Wymieniła formy finansowanej terapii uzależnionych i współuzależnionych, dokonując ich krótkiej charakterystyki i podając kwoty finansowe, które są przeznaczane na

lecznictwo: forma stacjonarna, forma dzienna, oraz forma ambulatoryjna. W każdej tych form świadczeniobiorca otrzymuje pomoc medyczną, psychologiczną i terapeutyczną (w zależności od zdiagnozowanego uzależnienia). W uzupełnieniu informacji na temat środków wydatkowanych na psychiatrię i terapię uzależnień pełnomocnik prezesa Funduszu ds. Kontaktów z Organizacjami Pozarządowymi i Organami Władzy Publicznej NFZ Marek Woch podał kwoty przeznaczane z budżetu państwa na świadczenia w zakresie opieki psychiatrycznej i leczenie uzależnień.

Członek Zarządu Fundacji Praesterno Jan Latkowski omówił problematykę realizacji programów profilaktycznych w szkołach w aspektach: prawo, ludzie, programy i pieniądze. W wypowiedzi zostało podkreślone doświadczenie organizacji samorządowej w realizacji programów profilaktycznych według regulacji określonych Ustawą o zdrowiu publicznym. W tym kontekście wspomniane zostało zjawisko wzrostu profesjonalizacji organizacji pozarządowych ze wszystkimi dodatnimi i ujemnymi skutkami. Omówiona została działalność organizacji pozarządowych na terenie szkoły. Omówiony został aspekt prawny współpracy ze szkołą, z nauczycielami i uczniami. Wymienił przy tym problemy, które stanowią wyzwania dla organizacji pozarządowych. Szczególna uwaga została poświęcona programom profilaktycznym i możliwościom ich realizacji w realiach funkcjonowania szkoły.

Fundator i Członek Zarządu Fundacji Praesterno Tomasz Kowalewicz poświęcił swoje wystąpienie współpracy między organizacjami pozarządowymi a władzami samorządowymi na przykładzie doświadczeń Fundacji Praesterno. Działalność Fundacji w obszarze kształcenia przedstawicieli instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych prowadzących profilaktykę uzależnień stała się okazją do pogłębionej analizy sytuacji w dziedzinie uzależnień, aspektów prawnych i organizacyjnych. Prelegent omówił możliwości i bariery istniejące w obszarze współpracy między pierwszym i trzecim sektorem.

Członek Zarządu Fundacji Poza Schematami Marcin Sochocki w prezentacji na temat profilaktyki zachowań ryzykownych i uzależnień odniósł się do problemu braku popytu na programy rekomendowane i o sprawdzonej skuteczności. Omówił w tym kontekście problem świadomości istnienia takich programów, działalności wyspecjalizowanych centralnych instytucji, jak Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, duże zróżnicowanie jeśli chodzi o profesjonalizm organizacji realizujących zadania w obszarze profilaktyki oraz problem niedostatecznej liczby ośrodków badawczych zajmujących się profilaktyką uzależnień. Prelegent wskazał na potrzebę inwestowania w kompetencje realizatorów profilaktyki, wspierania nauczycieli i samorządy w tym, aby podnosić merytoryczność podejmowanych decyzji i działań.

W tym miejscu zakończyła się seria zaplanowanych wystąpień i rozpoczęła dyskusja na forum całego audytorium. W toku dyskusji do przedstawionych treści odnieśli się następujący uczestnicy posiedzenia Główny specjalista Departamentu Wychowania i Kształcenia Integracyjnego Teresa Szopińska-Grodzka; Członek Zarządu Fundacji Praesterno Jan Latkowski; Główny specjalista w Dziale do Spraw Rodziny i Młodzieży Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Robert Frączek; Dyrektor Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii Piotr Jabłoński; Członek Zarządu Fundacji Poza Schematami Marcin Sochocki.

W następstwie przedstawionych informacji i opinii, a także dyskusji podczas posiedzenia zespołu uczestnicy sformułowali następujące wnioski:

Rozszerzenie zakresu i liczby rekomendowanych programów profilaktycznych wpisanych do bazy programów rekomendowanych, spełniających standardy dobrej .

Podjęcie dodatkowych działań ukierunkowanych na znaczące zwiększenie wykorzystania rekomendowanych programów profilaktycznych o sprawdzonej skuteczności w ramach programów realizowanych przez samorządy gminne, w tym kontroli i korekty merytorycznej gminnych programów rozwiązywania problemów uzależnień.

Kontynuacja działań ukierunkowanych na wykorzystywanie w programach szkolnych rekomendowanych programów profilaktycznych oraz przygotowywanie nauczycieli do prowadzenia zajęć z profilaktyki zachowań ryzykownych i uzależnień.

Rozwój zaplecza naukowego zajmującego się badaniem problematyki profilaktyki uzależnień i doskonaleniem zawodowym osób zajmujących się profilaktyką uzależnień.